

להפצת תורתו של הגה"ק
רבי הילל פאללאק זצלה"ה
אבדק"ק סאטמר ענגען
בעל 'קודש הילולים'

פרי קודש הילולים

בס"ד | פרשת שלח תשפ"ד | גליון מס' 108 | שנה ג'

דברי תורה

עפ"י הספה"ק "קודש הילולים"

עון המרגלים היה כעין חטאו של אשכול רעו של אברהם אבינו

וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֲשַׁכּוֹל וְגו' לְמָקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשַׁכּוֹל עַל אֲדוֹת הָאֲשַׁכּוֹל וְגו' (במדבר יג, כג-כד).

והנה איתא במדרש (בראשית רבה מח, ח), שאברהם אבינו ע"ה נמלך באוהביו, ענר אשכול וממרא, האיך לקיים מצות מילה. ורק ממרא חיזקו ואימצו לקיים מצות ד' בפרהסיא ולבטוח בד' שיעזרהו. ולכאורה, גם על ענר ואשכול מעידה התורה (בראשית יד, ט) "והם בעלי ברית אברם", וגם הם האמינו בד', ושמעו מאברהם אבינו ע"ה על הצלתו מכבשן האש וידעו שניצח את המלכים ושאר הצלותיו, ומדוע נמנעו להשיאו עצה זו שהשיאו ממרא.

ואפשר לומר, שענר ואשכול חששו שאחרי שאברהם אבינו ימול את עצמו, תתעלה מדרגתו מאד, ושוב לא יוכלו להתחבר עמו. וזהו כעין חששו המרגלים, שחששו על מדרגתם ומעלתם. והשתא מובן השייכות ביניהם. (ח"ב נ)

גם מי שעוסק בהשתדלות לפרנסתו יידע שהכל מן השמים

וְאָמַם אֶל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם (במדבר יד, ט).

לשלוח מרגלים, והיתה כוונתם לעשות השתדלות ולא לסמוך על הנס, וכדברי רבי ישמעאל, אמר הקב"ה למשה, "שלח לך, אני איני מצורך" (ש"י לעיל ג, ב). כי לפי רום מדרגתם לא היו צריכים לעשות השתדלות זו, של שליחת מרגלים.

והמרגלים עצמם נפלו עוד יותר במדרגתם ואמרו, "אפס כי עז העם וגו' כי חזק הוא ממנו", "כביכול אפילו בעל הבית אין יכול להוציא כליו משם" (סוטה לה, א; ערכין טו, ב). ועל כן אמרו להם יהושע וכלב, "אך בד' אל תמרודו וגו' כי לחמנו הם". כי אפילו אם הם במדרגה הנמוכה של עשיית השתדלות, היינו דוקא כעין ההשתדלות בענייני "לחם" דהיינו בפרנסה, לבטוח בד' ולהאמין שהכל מאתו ועל ידו ית"ש. וההשתדלות היא חובה בעלמא, ובאמת "הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (דברים ח, יח).

ובזה אפשר לתרץ מה שמקשים, למה שלח יהושע מרגלים (יהושע ב, ב. הפרשת הפרשה), אחרי שהשי"ת לא ציוה את משה אלא הוא מדעתו שלחם, ואירע להם מה שאירע. אלא לפי שבדורו של משה היו אוכלי המן, במדרגה גבוהה, על כן לא היתה עליהם חובת השתדלות כזו, אבל בדורו של יהושע כבר היו במדרגה שהיו צריכים לעשות השתדלות. (ח"ב נב)

איתא במדרש (במדבר רבה טז, טז), זהו שאמר הכתוב (ישעיה מו, י), "מגיד מראשית אחרית", שהכל צפוי היה לפני הקב"ה. אשכול אוהבו של אברהם היה, ונקרא 'אשכול' על אודות האשכול שעתידין ישראל לכרות ממקומו. כוונת המדרש לתרץ, אם רק אחרי המאורע נקרא "נחל אשכול", על שם האשכול שכרתו משם המרגלים, איך קאמר "ויבואו עד נחל אשכול", שכבר נקרא כך קודם לכן. ומתרץ, שאכן כבר נקרא "נחל אשכול", על שם "אשכול" אוהבו של אברהם אבינו ע"ה, אלא שגם הוא נקרא אשכול על שם העתיד, "על אודות האשכול שעתידין ישראל לכרות ממקומו".

ונראה לבאר השייכות בין אשכול אחי ענר וממרא לאשכול שכרתו המרגלים. דהנה מצינו בזהר הקדוש (ח"ג קנח, א), ששורש חטא המרגלים היה שחששו שאחרי שייכנסו לארץ ישראל יירדו מגדולתם ולא יהיו נשיאים.

הנה ידוע שמדת הבטחון בד' וחובת ההשתדלות בענין הפרנסה, אינם שוים בכל. יש מי שהוא במדרגת רשב"י וחבריו, שלא היו צריכים שום השתדלות, אלא "מלאכתן נעשית על ידי אחרים" (ברכות לה, ב). אבל הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, שלא היו במדרגה זו. אלא ההנהגה הראויה לרוב בני אדם היא כדברי רבי ישמעאל, "הנהג בהן מנהג דרך ארץ וכו', אדם חורש בשעת חרישה חורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה וכו'" (שם). אך גם עליהם לדעת שהכל מאיתו ית"ש, ורק מפני חטא אדם הראשון צריך לעשות השתדלות, כמאמר הכתוב (בראשית ג, ט) "בזעת אפך תאכל לחם".

והנה, כל אחד לפום דרגא דייליה יאחז דרכו באחת משתי הבחינות האלו. אבל אם ח"ו יורד ממדרגתו לגמרי, וסומך רק על השתדלותו, ובוטח בכוחו ועוצם ידו לעשות לו חיל, הרי הוא מורד בד' וכופר באמונה ובטחון בד'.

והנה בני ישראל במדבר היו במדרגה גבוהה כרשב"י וחבריו, כמאמר הכתוב (שמות יד, יד) "די ילחם לכם ואתם תחרישון", ואכלו לחם מן השמים ולא היו צריכים שום השתדלות. וככל שהיו במדרגה גבוהה יותר, ירד המן קרוב יותר לפתח האוהל, ולא הוצרכו להשתדלות אפילו בזה. אך כיון שביקשו

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם
בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..."
שם בהקדמה

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר
בשבילי איזה דבר בכל שבוע..."
קודש הילולים ח"א עמ' ז'

דברי תענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, חותנו של רבינו הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

ההבדל בין חטאם ועונשם של המרגלים לבין כל דור המדבר

וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה במגפה לפני ה'.

בפרק חלק (סנהדרין קט) שנינו, מרגלים אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר 'וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה במגפה לפני ה', 'וימותו' בעולם הזה, 'במגפה' לעולם הבא. דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין, שנאמר 'במדבר הזה יתמו ושם ימותו', דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, עליהם הוא אומר (תהלים ג, ה) 'אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח', עכ"ל המשנה. ולא נחלקו אלא לגבי דור המדבר, אבל לגבי המרגלים כ"ע מודים שאין להם חלק עוה"ב.

הקשה המהרש"א (ח"א שם), לרבי עקיבא, דסבירא ליה שכל דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב, מדוע הוצרך הכתוב לומר שלמרגלים אין חלק לעוה"ב, הא ודאי לא עדיפי משאר דור המדבר.

ונראה לתרץ עפ"י מה שמצינו עוד במשנה (ערכין טו), לא נתחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר 'וינסו אותי זה עשר פעמים' וגו'. ובגמרא, תניא א"ר אלעזר בן פרטא, בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן ממרגלים. ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים, כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה. ממאי [- שחטאם היה לשה"ה, אולי עיקר החטא היה כפירתם בהקב"ה], דלמא משום דר' חנינא בר פפא, דאמר רבי חנינא בר פפא,

דבר גדול דיברו מרגלים באותה שעה, דכתיב 'כי חזק הוא ממנו וכו', כביכול בעל הבית אין יכול להוציא כליו משם וכו', עיי"ש. ולפי זה עיקר חטאם של המרגלים עצמם היה הכפירה שדיברו כנגד הקב"ה, ומה ששינוי שלא נתחתם גזר דינם של אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, הכוונה לבני ישראל שקיבלו את דברי המרגלים.

וזהו החילוק בין עונשם של המרגלים לבין בני דורם. על דור המדבר נגזר למות במדבר, אמנם גזר דינם נמשך ארבעים שנה. מה שאין כן המרגלים, מיתתם היתה מיד. וכיון שדיברו דיבורי כפירה, 'כי חזק הוא ממנו', על כן מתו 'במגפה', במיתה משונה. ובזה היה עונשם של המרגלים חמור משאר בני דור המדבר.

כלומר, שהדרשה שלמרגלים אין חלק לעוה"ב, מהפסוק 'וימותו האנשים וגו' במגפה, 'וימותו' בעולם הזה, 'במגפה' לעולם הבא, אכן לא נצרכה אליבא דר' עקיבא [- אלא היא דברי ת"ק]. כי לפי רע"ק, לכל דור המדבר אין חלק בעוה"ב. אלא הפסוק נדרש כמו שמצינו בגמרא (סוטה לה. ועיי' תוס' שם), 'רעה במגיפה', שמתו במיתה משונה וכו'. שנשתרבו לשונם ונפל על טיבורם, והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם, ומטיבורם ונכנסות בלשונם.

ומתורצת קושיית המהרש"א, וקל להבין כי נכון הוא.

לזכות

הרה"ח דוד צבי בן פרידא אסתר הי"ו
לרפואה שלימה במהרה בתושח"י

דברי ברכה

מזל טוב לצאצאי רבינו הגה"ק זצ"ל

הרה"ח חיים שאול כהן הי"ו

ולבנו הרה"ח יואל הי"ו

לרגל נישואי הנכד-הבן החתן צבי ני"ו

עב"ג הכלה בת הרה"ח ר' אפרים אליעזר טעלנער הי"ו

הרה"ח יהודה חיים גוטר וב"ב הי"ו

ולבנם הרה"ח ר' מרדכי פוקס הי"ו

ולנכדם הרה"ח ר' אהרן פוקס הי"ו

לרגל הולדת הנינים-הנכדים-הבן עם הבת ני"ו

הרה"ח שלמה זלמן הוס הי"ו

ולחתנו הר"ר משה גלבר הי"ו

לרגל הולדת הנכד-הבן

יהי רצון שיזכו לרווח מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה לתפארת אבות, הם וכל משפחתם, ויתקיים בהם במהרה "בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם", אמן.

לע"נ צאצאי רבינו הגה"ק זי"ע שנספו עקד"ה בחודש סיון תש"ד הי"ד

מרת רחל לאה ב"ר אליעזר (ב"ר אברהם יהודה פאללאק)
וילדיה: אברהם יהודא, ישראל דב, שיינדיל בילא
בני ר' מנחם משה גאנץ

מרת מרים רבקה ב"ר אליעזר (ב"ר אברהם יהודה פאללאק)
ובעלה ר' שמעון דייטש ובתם חנה שפרה לאה

מרת נחמא ב"ר יעקב מאיר
ובניה: זאב, הילל, יעקב שלמה, מירש, ברוך
בני ר' ברוך (ב"ר אברהם יהודא) פאללאק. ובנה מזו"ר ניסן יהודה
הרה"ג רבי משה צבי ב"ר ישראל פריינד (חתן הרה"ג משה דוד סופר)
וזוג' חיה הדסה ב"ר דוד ליב (זילברשטיין)
בנם: הב' חיים

מרת חיה רחל ב"ר ישראל (פריינד חתן הרה"ג משה דוד סופר)
וחמשת ילדיה בני ר' חיים סופר

מרת שרה לאה ב"ר ישראל (פריינד חתן הרה"ג משה דוד סופר)
ובתה בילא פעסיל ב"ר יעקב הילל ליכטנשטיין

הילל, שרה פעסיל, דניאל, מוגדו,
בני ר' ישראל אופנהיים (חתן ר' אברהם אבא פיקסל)

ר' יונה שלום ב"ר בנימין זאב קרויס
זוג' מרת רחל ב"ר מרדכי ובתם חיה

מרת לאה ב"ר יצחק (א"ר יעקב דב בהרה"ג בנימין זאב) קרויס
בנותיה: מרת פראדל תמר ובעלה ר' אליעזר יעקבוביץ
מרת פיגא ובעלה זאב ברנט

ר' אפרים ב"ר יחזקאל יצחק (בהרה"ג בנימין זאב) קרויס
מרת פילא ב"ר יחזקאל יצחק, ובעלה זולטן ויזנר

ר' מנחם מענדיל ב"ר שלמה הירש
(בעלה בזו"ר של מרת יהודית בת הרב יחיאל יוסף בהרה"ג בנימין זאב קרויס)

ר' הילל ב"ר שלמה הירש

מרת רבקה ב"ר חיים יחזקאל (לאזר חתן ר' שלמה הירש)
ובעלה ר' דוד שימאן ובנותיהם: שרה, קריינא

ארץ אל תכסי דמם ואל יהי מקום לזעקתם, עד ישקיף
וירא ה' משמים, וינקום נקמתו ונקמת עמו ונקמת תורתו
ונקמת דם עבדיו, בב"א.

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות
כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו
למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (קודש הילולים בהקדמה)